

Šiuo metu Latvijos Respublikos ministrų kabineto patvirtintame įstatymo projekte „Dėl vidutinės trukmės biudžeto struktūros 2020, 2021 ir 2022 metams“ numatyta, kad visuomenės sveikatos priežiūros finansavimui 2022 m. bus skirta tik 3,3 proc. numatomo BVP. Palyginimui: ES sveikatos apsaugai išleidžiama vidutiniškai 7 proc. BVP, palyginti su daugiau nei 5 proc. BVP Lietuvoje ir Estijoje. Tai reiškia, kad vietoj sveikatos priežiūros darbuotojų darbo užmokesčiui padidinti reikiamų 120 mln. eurų 2020 m. bus skirta tik pusė reikalingos sumos.

Vyriausybės priimti sprendimai rodo, kad žmonių sveikatos priežiūra nėra laikoma prioritetu ir neieškoma ekonominių sprendimų užkirsti kelią artėjančiai katastrofai, tačiau ir toliau nacionaliniuose plėtros dokumentuose teigiama, kad sveikatos apsauga šalyje yra prioritetas.

Norėtume atkreipti dėmesį, kad Latvijos sveikatos apsaugos norminiuose nuostatuose taip pat numatytas tinkamas slaugytojo ir paciento santykis, pacientų priežiūros orientavimas į asmenį, slaugytojų darbo užduočių sureguliuojimas, t. y. siekiant užtikrinti tinkamą rūpinimąsi pacientais visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoje aptarnauti iki 30 ir 40 pacientų.

Kad ir kaip keistai atrodytų, būdami ES valstybė, šiaudien Latvijoje kalbame apie slaugytojo profesijos išlikimą. Negalime kalbėti apie būsimą profesijos raidą, pažangą, sie-

kiant profesinės kokybės, į individualų gyvenimą orientuotą priežiūrą ir paciento saugą, – kalbama tik apie realią gali- mybę būti!

Latvijos slaugytojų asociacija, bendradarbiaudama su Latvijos jauniaisiais gydytojais ir Latvijos gydytojų asociacija, paragino imtis kategoriškų neatidėliotųjų veiksmų, kad šalyje būtų laikomasi ataskaitų rekomendacijų, kad sveikatos priežiūros sistema nesugriūtų, o slaugytojo profesija nežlugtų. Reikalaujama laikytis Sveikatos priežiūros finansavimo įstatymo ir užtikrinti, kad sveikatos priežiūros sektoriaus atlyginimai padidėtų 20 proc., skiriant pakankamą finansavimą 2020 m. valstybės biudžete; peržiūrėti sveikatos sektoriaus finansavimą 2021 ir 2022 m., užtikrinant tinkamą lėšų padidėjimą iki 5 proc. Latvijos bendrojo vidaus produkto (BVP); vykdant sveikatos apsaugos sektoriaus reformas laikytis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO), Pasaulio sveikatos organizacijos ir Pasaulio banko rekomendacijų, taip pat konsultuotis su srities profesinėmis organizacijomis, išklausti pacientų ir plačiosios visuomenės nuomones; parengti realią darnaus sveikatos apsaugos sektoriaus plėtros strategiją 2021–2023 m.; partijoms, Ministrų kabinetui ir Seimui pagarbiai bendradarbiauti su sveikatos apsaugos srityje dirbančiais specialistais, aptariant svarstomus klausimus.

2019 lapkritis

Slaugos studijų programa – viso gyvenimo pasirinkimas

Lina Kocienė

Vilniaus universitetas

Šiandienos pasaulyje kasdien stebina naujausios technologijos, pažangūs gydymo būdai, unikalūs gydytojų gebėjimai. Negalima pamiršti, kad taip pat sparčiai keičiasi ir šiuolaikinio slaugytojo vaidmuo sveikatos priežiūros sektoriuje. Slaugos darbuotojai yra viena reikšmingiausių sveikatos apsaugos specialistų grupių, keičiasi jų darbo sąlygos ir uždaviniai, kyla naujų iššūkių, atsiranda naujų kompetencijų. Atsižvelgiant į besikeičiančius slaugos standartus ir vis didėjančią slaugos specialistų poreikį, Vilniaus universiteto (VU) Medicinos fakultete rudenį startavo naujos, modernios slaugos bakalauro ir magistro studijų programos.

Karolina Adomavičiūtė, pirmo kurso Vilniaus universiteto (VU) Medicinos fakulteto studentė, už svarbiausios savo gyvenimo svajonės išsipildymą – slaugos studijas – dėkinga likimui: „Mano gyvenimo pavyzdys rodo, kad jeigu ko nors iš tikrųjų trokšti ir sieki, vieną dieną viskas išsipildo! Galimybė slaugytojo profesijos mokytis būtent sostinės universitete man dabar atrodo kaip didžiausia likimo dovana. Juk mūsų universitetas yra pripažintas geriausiu, o aš mėgstu mokytis iš geriausiųjų!“

Panevėžyje gimusiai merginai visada patiko mokytis: „Mokykloje niekada nebuvau tarp vidutinybių, visada siekiau geriausių rezultatų. Visada turėjau papildomos veiklos: lankiau sportinius šokių, mokiausi užsienio kalbų – iš pra-

džių įveikiau ispanų, vėliau nugalėjau ir vokiečių kalbos pagrindus.“ Kalbų mokymąsi ji vadina savo gyvenimo degtuku, kuris ir toliau jos širdyje uždega naujų žmonių ir kultūrų pažinimo norą.

Būdama mokinė Karolina savanoriavo Panevėžio slaugos ligoninėje. Būtent per tą praktiką ją suprato, kad slaugos negali tik išmokti, tam reikia pašaukimo. „Visada norėjau studijuoti su medicina susijusius mokslus, bet ne pačią mediciną. Savanoriaudama supratau, kad slauga turi daugiau perspektyvų – gali dirbti ir operacinėje, ir greitosios pagalbos, ir akušerijos skyriuje. Ir su vaikais, ir su suaugusiais.“

Kažkada Karolina pati patyrė, kaip svarbu, gydant vieną ar kitą žmogaus sveikatos sutrikimą, mokėti nustatyti tikrą problemos priežastį: „Kartais praėina daug laiko, kol pavyksta nustatyti tikrą diagnozę. Patyriau tai asmeniškai, todėl nusprendžiau – noriu pati žinoti ir suprasti, kas vyksta žmogaus organizme, visada turėti savo nuomonę sveikatos klausimais.“ Ji įsitikinusi, kad turi reikalingų charakterio savybių – atjautos, supratimo, empatijos, jautrumo – būtinų šios profesijos atstovams.

„Labai nustebinau šeimą ir draugus, kai gerai baigusi mokyklą, niekur net nebandžiau stoti, nusprendžiau kiek pailsėti ir... Išvykau pagyventi į Pietų Ameriką, į Čilę“, – pasakoja Karolina. Puikiai ispaniškai kalbančiai merginai pavyko ir pa-

ilsėti, ir padirbėti. „Tačiau net užburta nepaprastai žavingos gamtos grožio, būdama toli nuo namų ir toliau svajojau apie slaugą, – prisipažįsta Karolina. – Esu gerai susipažinusi su Pietų Amerikos sveikatos sistema, savarankiškai išlaikiau daug egzaminų, reikalingų slaugai studijuoti, patobulinau savo ispanų kalbą ir netgi svarsčiau galimybę studijuoti Pietų Amerikoje.“ Merginai viskas sekėsi puikiai, bet kultūriniai skirtumai buvo akivaizdūs, todėl niekada neapleido noras sugrįžti į Tėvynę.

Grįžusi į Lietuvą Karolina nedelsdama pradėjo ieškoti galimybių studijuoti slaugą. „Jau visai prieš pradėdama pildyti stojimo dokumentus, tiesiog naršiau internete, – apie lemtingą savo likimo posūkį pasakoja mergina. – Ir prieš mano akis atsivėrė naujusias Vilniaus universiteto kvietimas rinktis slaugos studijas, startuojančias būtent šiais mokslo metais!“ Karolinos džiaugsmui nebuvo ribų.

Iki šiol VU Medicinos fakulteto pirmakursės nepalieka keistai malonus jausmas, kad tarsi kažkokia aukščiausioji jėga taip sėkmingai sudėliojo jos likimą. Kaskart ji žengia į universitetą kaip į mokslo ir istorijos paslapčių kupiną muziejų, džiaugiasi įdomiomis studijomis, puikiais dėstytojais ir ypatinga sveikatos mokslų aura. Ir kiekvieną kartą, grįždama iš namų Panevėžyje, pirmakursė nenustoja galvoti: „Kokia esu laiminga, kad tikrai stebuklingo likimo ir savo užsispyrimo dėka dabar turiu viską, apie ką svajojau – savo Vilnių, savo Alma Mater ir savo svajonių specialybę.“

VU Medicinos fakulteto Slaugos katedros vedėja, Slaugos programų vadovė prof. dr. Natalja Fatkulina džiaugiasi, kad naujai sukurtos studijų programos yra pažangiausios

Lietuvoje, pripažintos tarptautinių ekspertų, akredituotos šešeriems metams: „Didžiuojusi, kad šios ilgai lauktos mūsų Universitete slaugos studijos atgijo naujai. Surinkome daugiau nei 70 puikių, labai motyvuotų studentų grupę į bakalauro programą ir 12 į magistro programą. Atėjo nauja sumanių, norinčių dirbti arčiau žmogaus, slaugytojų karta!“

Pasak profesorės, būsimieji slaugytojai turės galimybių mokyti tarpdisciplininėse sveikatos priežiūros komandose ir įsitraukti į aukščiausio lygio mokslines veiklas. Studentai turės daug praktikos valstybiniuose ir privačiuose šalies sveikatos centruose, ligoninėse, poliklinikose. Slaugos paslapčių juos mokys geriausi medicinos ir sveikatos mokslų specialistai, dėstytojai, visame pasaulyje pripažinti mokslininkai. Be to, visi norintieji galės tobulinti savo žinias ir kitų užsienio šalių aukštosiose mokyklose pagal mainų programas, dalyvauti bendruose projektuose. Bakalauro studijų absolventai galės tęsti studijas pagal magistrantūros programas Lietuvoje ir kitose šalyse.

Slaugytojams dažnai įvairių klausimų kelia išlyginamųjų studijų galimybė. Prof. dr. Natalja Fatkulina ramina, kad fakultete šiuo metu jos vyksta visu pajėgumu. „Labai džiaugiamės, kad net 33 slaugytojos pasirinko išlyginamąsias studijas Vilniaus universitete – puiki pradžia!“ Studijos trunka vieną semestrą ir yra skirtos bendrosios praktikos slaugytojo profesinę kvalifikaciją turintiems asmenims. Priėmimas vyksta du kartus, tai reiškia, kad per metus paruošiamos net dvi išlyginamųjų studijų laidos. „Mano pastebėjimu, čia studentai ateina labai gerai pasirengę, su aiškia motyvacija, žinantys, ko nori ir kodėl mokosi“, – įspūdiškai dalijosi profesorė.

Dabar diabetą galima kontroliuoti dar išmaniau

Nijolė Katinė

Modernių technologijų laikais žmonės, siekdami palengvinti kasdienį gyvenimą, vis dažniau naudoja įvairius išmaniuosius įrenginius. Ne išimtis ir cukriniu diabetu (toliau – CD) sergantys pacientai. CD – liga, reikalaujanti nuolatinės atidžios gyvenimo būdo kontrolės, gliukozės koncentracijos pokyčių kraujyje stebėjimo ir tikslaus vaistų vartojimo. Su kasdieniais rūpesčiais efektyviai padeda susitvarkyti išmaniosios diabeto valdymo technologijos – net 42 proc. CD sergančių pacientų naudoja įvairius išmaniųjų telefonų programėles, skirtas registruoti bei gauti įvairių su sveikata susijusių informaciją [19].

Patogus naudoti išmanusis gliukomatis „Contour® plus One“ užtikrina itin tikslus gliukozės koncentracijos kraujyje matavimo rezultatus. Pacientai gali lengvai susieti šį gliukomatį ir išmaniojo telefono programėlę „Contour® Diabetes APP“. Ja ypač lengva ir patogiu peržiūrėti ankstesnius rezultatus – elektroninis dienynas visada žmogui po ranka. Be to, išmaniuoju matuokliu „Contour® plus One“ sinchronizuojama programėlė gydytojui leidžia matyti pacientų gliukozės koncentracijos kraujyje svyravimo per ilgesnį laiką diagramą. Tokia greita rezultatų peržiūra padeda pacientams lengviau atpažinti pasikartojančius rodmenų ypatumus bei

tendencijas, suvokti, kokią įtaką jų gliukozės koncentracijos kraujyje rezultatams turi kasdienė veikla. Daugiau nei pusė sveikatos išmaniąsias programėles naudojančių žmonių pripažino, kad šios technologijos padėjo jiems pakeisti gyvenimo būdą [19]. Tai padėjo sumažinti ilgalaikę glikemiją (HbA_{1c}) net 1,9 proc. per 12 mėnesių. Šie rezultatai yra 1,2 proc. didesni, palyginti su išmaniosiomis technologijomis nesinaudojančių pacientų grupe [20].

Pacientai programėlėje gali įrašyti, ką valgė, pridėti informaciją apie savo veiklą, vaistus, įtraukti nuotraukas, pastabas ar balso įrašus tyrimų rezultatų kontekstui sukurti. Išmaniosios programėlės funkcijos padeda pacientams veiksmingai kontroliuoti CD [21, 22]:

- **My patterns (liet. mano rodmenų ypatumai, tendencijos)** – nustato įvairias gliukozės koncentracijos kraujyje rodmenų tendencijas ir praneša apie jų galimas priežastis. Ši funkcija leidžia:
  - peržiūrėti naudingus pranešimus apie gliukozės koncentracijos kraujyje rodmenų ypatumus;
  - išsiaiškinti galimas rodmenų ypatumų priežastis;
  - nustatyti priminimus, kad būtų galima stebėti daromą pažangą per ilgesnį laiką;
  - imtis atitinkamų veiksmų savo rodikliams pagerinti;